

Отримано: 13 березня 2018 р.

Прорецензовано: 15 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 20 березня 2018 р.

e-mail: marina.bogachik@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/1-64-66

Богачик М. С. Комп'ютерна метафора як один з провідних механізмів семантичної деривації в сучасній англійській мові. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 64–66.

УДК: 811.111'373.612.2:004

Богачик Марина Сергіївна,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

КОМП'ЮТЕРНА МЕТАФОРА ЯК ОДИН З ПРОВІДНИХ МЕХАНІЗМІВ СЕМАНТИЧНОЇ ДЕРИВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті відображено сутність понять «метафора» та «комп'ютерна метафора». Комп'ютерна метафора розглядається як один з провідних механізмів деривації нової комп'ютерної лексики в сучасній англійській мові. Проаналізовано структурно-семантичний аспект, особливості функціонування комп'ютерної метафори. Узагальнено основні концептуальні групи комп'ютерної метафори. Висвітлено роль комп'ютерної метафори у сучасній англійській мові.

Ключові слова: комп'ютерна лексика, комп'ютерна метафора, семантична деривація, номінація, семантика.

Богачик Марина Сергеевна,

Ровенский государственный гуманитарный университет, г. Ровно

КОМПЬЮТЕРНАЯ МЕТАФОРА КАК ОДИН ИЗ ВЕДУЩИХ МЕХАНИЗМОВ СЕМАНТИЧЕСКОЙ ДЕРИВАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

В статье отражены суть понятий «метафора» и «компьютерная метафора». Компьютерная метафора рассматривается как один из ведущих механизмов деривации новой компьютерной лексики в современном английском языке. Проанализированы структурно-семантический аспект, особенности функционирования компьютерной метафоры. Обобщены основные концептуальные группы компьютерной метафоры. Освещена роль компьютерной метафоры в современном английском языке.

Ключевые слова: компьютерная лексика, компьютерная метафора, семантическая деривация, номінація, семантика.

Maryna Bohachyk,

Rivne State University of the Humanities, Rivne

COMPUTER METAPHOR AS ONE OF THE LEADING MECHANISMS OF SEMANTIC DERIVATION IN MODERN ENGLISH

The article depicts the meaning and the essence of the concepts «metaphor» and «computer science metaphor». The process of metaphorization is seen as transformation of the original word's meaning by rethinking according to similarity and analogy. Computer science metaphor is regarded as a linguistic and cognitive phenomenon and the main source of derivation of the new computer vocabulary in modern English. Widespread use of computer science metaphors is caused by the desire to understand the new concept by transferring figurative schemes from one conceptual sphere to another through the prism of existing experience. The question of genesis of computer science metaphor is presented. The computer science metaphor is shaped by analogies between intellectual, cognitive activity of a person and computer functions. Transformation of the initial value occurs mainly by external or functional similarity. The structural and semantic aspects are analyzed. Computer science metaphor as one of the leading mechanisms of semantic derivation has certain features: visibility, ability to create vivid associations, which ensures thorough assimilation of information, the ability to duplicate foreign language equivalents, facilitating perception. The peculiarities of functioning of a computer metaphor are considered in the article. The place of computer metaphor in modern English is determined. The article analyzes different «source spheres» (according to J. Lacoff – this concept denotes the commonly used vocabulary of a unit which, as a result of metaphorization, acquires a new specific meaning and becomes a «target sphere»). The article defines and analyzes the following conceptual groups («source spheres»): military profession, fauna, health care, roads, transport, tools, food, books, mythical, biblical characters, etc.

Key words: computer vocabulary, computer science metaphor, semantic derivation, nomination, semantics.

Постановка проблеми та її значення. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій спричинив активне зростання комп'ютерної лексики, оскільки нові комп'ютерні пристрої та програмне забезпечення потребують спеціальної номінації. Представниками комп'ютерної індустрії є переважно молоді люди, які використовують специфічно забарвлену лексику, що відрізняється грайливістю та жартівливістю. Для позначення технічних понять переважно використовуються прості, зрозумілі слова, а тому термінологічний апарат певною мірою має метафоричний характер. Природно, що джерелом поповнення комп'ютерної лексики є англійська мова, оскільки практично всі сучасні інформаційно-комунікаційні технології з'являються у США. Як результат – ці технології одержують словесне позначення англійською мовою. Існують різні способи номінації інформаційно-комунікаційних технологій, проте усі вони покликані або придумати нову назву, або розширити семантику вже існуючого слова для позначення нового явища.

Аналіз останніх досліджень. Когнітивна теорія метафори досліджувалася такими вітчизняними та зарубіжними науковцями як М. Джонсон, Дж. Лакофф, Н. Арутюнова, О. Кубрякова, О. Потєбня, В. Сомов, В. Телія, Ч. Філлмор, Г. Склярєвська, Ю. Філіппович, М. Тернер, Ж. Фоконьє, З. Ковечеш. Аналіз метафори в інформаційному середовищі здійснювали А. Чудінов, Н. Арутюнова, А. Соколов, Ф. Анкерсміт, З. Резанова, Г. Сощенко, І. Шемет, Т. Чернігівська, І. Кобзар, О. Чирвоний, Ю. Філіппович, Р. Бірон. Метафору як термінотворчий феномен досліджували Н. Крюков, О. Зубкова, С. Мішланова, М. Озінгін. Проте динамічне зростання та збагачення комп'ютерної лексики новими метафорами потребує детальнішого вивчення.

Мета статті – дослідити комп'ютерну метафору як один з провідних механізмів семантичної деривації в сучасній англійській мові.

Виклад основного матеріалу. Потреба в номінації специфічних понять інформаційно-комунікаційних технологій та програмного забезпечення спонукає до появи нових термінів за подібністю, чи аналогією. Тому метафора виступає як провідний термінотворчий засіб. Комп'ютерна метафора сформувалась внаслідок аналогій між інтелектуальною, когнітивною діяльністю людини та функціями комп'ютера (наприклад, to cut, to sleep, to paste, to search, to close, to open, to awake, to be sick, to talk, to die, language, memory тощо).

Зокрема, Дж. Лакофф зазначає, що поява метафори-терміна є неминучістю, оскільки використання метафор покращує сприйняття абстрактних понять та складних ситуацій [8].

Н. Арутюнова також підкреслює, що метафора розглядається як ефективний засіб номінації, як вербалізований спосіб мислення та спосіб творення мовної картини світу [1].

І. Кобзар наголошує, що «...метафора не лише відображає наше мислення, а й формує його, надає можливість побачити один предмет чи ідею у світлі іншого, що дозволяє застосувати придбані знання та досвід для засвоєння нових... Метафора розглядається як фундаментальна когнітивна операція, яка забезпечує перенесення образних схем з однієї концептуальної сфери до іншої, як механізм гносеологічний, що дозволяє сприймати нове знання за допомогою аналогії на підставі вже існуючого досвіду» [2, с. 95].

В. Юшак також зазначає, що метафора розглядається як «...когнітивне явище, когнітивний механізм, як ментальна операція, інструмент пізнання, засіб розумової діяльності» [5, с. 205].

Отже, сутність процесу метафоризації полягає у трансформації значення початкового слова шляхом переосмислення за подібністю та аналогією, у прагненні зрозуміти нове поняття шляхом перенесення образних схем з однієї концептуальної сфери до іншої через призму вже існуючого досвіду.

Комп'ютерна метафора як механізм семантичної деривації має певні особливості: наочність, здатність викликати яскраві асоціації, що забезпечує ретельне засвоєння інформації, здатність дублювати іншомовні еквіваленти, полегшуючи сприйняття.

Перетворення початкового значення відбувається переважно за зовнішньою чи функціональною схожістю (наприклад, mouse – комп'ютерна мишка, folder – папка, комп'ютерна тека тощо).

Дж. Лакофф пропонує поняття «сфера-джерело» для позначення загальноживаної лексики одиниці якої внаслідок метафоризації набувають нового специфічного значення і переходять у так звану «сферу-мішень» [8].

О. Чирвоний розглядає такі «сфери-джерела» як світ тварин, рослин, природних об'єктів та військова справа, а також виокремлює такі концептуальні метафори як Інтернет – навколишній світ, Інтернет – поле бою, Інтернет – міфологічний світ, хакер – воїн, хакер – мисливець [6, с. 147].

О. Кримець класифікує «сфери-джерела» згідно 13 тематичних груп: 1) дії та процеси/опредмечені дії та процеси; 2) ознаки, якості людини, предметів; 3) предмети побуту; 4) знаряддя праці; 5) засоби пересування та їхні частини; 6) споруди, будівлі та їхні частини; 7) елементи одягу; 8) прикраси та аксесуари; 9) продукти харчування; 10) назви осіб; 11) частини тіла людей, тварин; 12) назви тварин, комах, риб, земноводних; 13) природні об'єкти, рослини [3, с. 24].

Розглянемо комп'ютерні метафори на прикладі найчисельніших концептуальних груп.

1. Військова справа:

War, Wardriving, War-texting, Infowar, Cyberwar, Netwar – хакерство чи інші віртуальні правопорушення.

To attack – спрба комп'ютерного злочину.

To mailbomb – розсилка великої кількості електронних листів на певну електронну адресу з метою перепоповнити та зрйнувати її.

Dead – той, що вийшов з ладу.

2. Тваринний світ:

Mouse – прилад комп'ютерна мишка (аналогія за формою).

Hamster – бездротова комп'ютерна мишка.

Worm – вірусна комп'ютерна програма, яка стрімко розповсюджується і спричиняє шкоду.

Spider – це програма, яка відвідує веб-сайти та читає їх сторінки з метою індексації веб-сторінки для пошукових сайтів.

Mockingbird – шкідлива програма, яка перехоплює пароль, що вводиться. Cuckoo egg – музичний файл, який містить пісню відмінну від заявленої у назві. Snail mail – традиційна пошта.

Bug – помилка в програмі.

3. Медицина:

Infected – інфікований, заражений.

Virus – вірусна комп'ютерна програма, яка стрімко розповсюджується і спричиняє шкоду.

Memory – оперативна пам'ять, призначена для запису, зберігання та читання інформації у процесі її обробки.

Quarantine – помістити до карантину.

Cure – вилікувати.

4. Дорога, транспорт:

Dirt road – погане зеднання з Інтернетом.

Traffic – це обсяг даних, що рухаються мережею в певний момент часу. Information highway – електронна мережа (Інтернет), що використовується для швидкої передачі звуку, відео та графіки в цифровій формі.

5. Інструменти, офісне приладдя та техніка:

Software tools – програмні засоби, інструменти.

Windows – узагальнююча назва операційних систем для ЕОМ, розроблених корпорацією Microsoft.

Desktop – робочий стіл на дисплеї.

Wallpaper – заставка на робочому столі комп'ютера.

Folder – комп'ютерна тека для зберігання даних.

Recycle bin – це каталог, де тимчасово зберігаються видалені файли.

File – папка, файл, інформаційний об'єкт, що містить дані або програми. Clipboard – буфер обміну, проміжне сховище даних, що призначається для переносу або копіювання між програмами або частинами однієї програми.

6. Їжа:

Menu – елемент інтерфейсу користувача, що дозволяє вибрати одну з декількох перерахованих опцій програми.

Mouse potato – людина, яка проводить весь свій час за комп'ютером.

Flame sandwich – негативний коментар щодо чогось, який знаходиться серед позитивних коментарів.

Spam – неконтрольована комерційна розсилка за допомогою електронної пошти.

Ham – замовна розсилка на електронну пошту.

Meatloaf – некомерційні розсилки, які часто асоціюються зі спамом.

Dog food – використання непрофесійних програм.

7. Книги:

Web page – документ або інформаційний ресурс Всесвітньої павутини, доступ до якого здійснюється за допомогою веб-браузера.

Bible – певна інструкція з тієї чи іншої мови програмування.

Icon – піктограма або ідеограма, яка відображається на екрані комп'ютера, щоб допомогти користувачеві орієнтуватися в комп'ютерній системі.

Flames – повідомлення від обурених користувачів Інтернету, які одержували величезну кількість спаму.

8. Міфічні, біблійні персонажі тощо:

Trojan horse – будь-яка шкідлива комп'ютерна програма, яка вводить користувачів в оману, приховуючи справжній намір. Ця метафора з'явилася за аналогією з дерев'яним конем, що став причиною падіння міста Трої згідно давньогрецької історії.

Troll farm – організація, члени якої публікують провокативні коментарі з метою розпалювання конфлікту.

Pegasus Mail – сервер електронної пошти (в давньогрецькій міфології Пегас – крилатий кінь).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, комп'ютерна метафора є одним з провідних механізмів семантичної деривації в сучасній англійській мові, оскільки специфіка сфери інформаційно-комунікаційних технологій потребує розуміння складних технічних понять шляхом перенесення образних схем з однієї концептуальної сфери до іншої через призму вже існуючого досвіду. Комп'ютерна метафора ще потребує детальнішого вивчення, оскільки жоден словник не в змозі наздогнати темпи виникнення та розвитку цього мовного явища.

Література:

1. Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс / Н.Д. Арутюнова // Теория метафоры. – М. : Прогрес, 1990. – С. 5–32.
2. Кобзар І.М. Метафора як базовий спосіб представлення інформації / І.М. Кобзар // Scientific Journal «ScienceRise» : Філософські науки. – 2014. – № 1 (1), С. 95–98.
3. Кринець О. Метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української технічної термінології / О. Кринець // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2010. – № 675. – С. 23–27.
4. Скибицька Н.В. Переносні значення слів як джерело виникнення нової комп'ютерної лексики у сучасній англійській мові / Н.В. Скибицька // Мовні і концептуальні картини світу : [наукове видання : збірник] / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Б-ка ін-ту філології. – Київ, 2012. – Вип. 38. – С. 484–488.
5. Юшак В. Концептуальна метафора Software is Magical Creature/Thing в ономастичній групі софтонімів / В. Юшак // Актуальні питання іноземної філології: науковий журнал. – 2015. – № 2. – С. 204–209.
6. Чирвоний О.С. Метафоричні інновації в сучасному англомовному комп'ютерному лексиконі / О.С. Чирвоний // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. – 2016. – № 22. – С. 145–147.
7. Colburn T. R., Shute G. M. Metaphor in Computer Science / T. R. Colburn, G. M. Shute // Journal of Applied Logic. – 2008. – № 6. – P. 526–533.
8. Lakoff G. Metaphors we live by / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago : University of Chicago Press, 2003. – 276 p.